

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 15. 9. 2014
COM(2014) 575 final

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Európsky výskumný priestor

Správa o pokroku z roku 2014
{SWD(2014) 280 final}

1. ÚVOD

Európsky výskumný priestor: kľúčový faktor budovania vedomostí

Európska rada na svojom zasadnutí v marci 2000 schválila cieľ Európskeho výskumného priestoru (EVP), ktorý sa ukotvil v Lisabonskej zmluve z roku 2007. Jeho cieľom je dosiahnuť „jednotný výskumný priestor otvorený svetu založený na vnútornom trhu, v ktorom sa voľne pohybujú vedci, vedecké poznatky a technológie a prostredníctvom ktorého Únia a jej členské štáty posilňujú svoje vedecké a technologické základne, ako aj svoju konkurencieschopnosť a svoju schopnosť kolektívne riešiť závažné výzvy“¹.

Európska rada v roku 2011 vyzvala zainteresované strany na úrovni EÚ, členských štátov a dotknutých aktérov, aby vyriešili zostávajúce problémy a zavŕšili budovanie Európskeho výskumného priestoru do roku 2014, čo umožní vytvorenie skutočného jednotného trhu znalostí, výskumu a inovácie.

V oznámení „Posilnené partnerstvo v oblasti Európskeho výskumného priestoru pre excelentnosť a rast“ (ďalej len oznámenie o EVP)² z roku 2012 sa určilo päť prioritných oblastí, v ktorých je potrebné konať: efektívnejšie vnútroštátne výskumné systémy, optimálna nadnárodná spolupráca a hospodárska súťaž, otvorený pracovný trh pre výskumných pracovníkov, rodová rovnosť a uplatňovanie rodového hľadiska v oblasti výskumu, optimálna výmena vedeckých poznatkov, prístup k nim a ich prenos, a to aj prostredníctvom digitálneho EVP. Komisia v roku 2012 ako doplnok k tomuto partnerstvu prijala aj ďalšie dve oznámenia s názvom „Za lepší prístup k vedeckým informáciám: podpora prínosov verejných investícií do výskumu“³ a „Posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií: strategický prístup“⁴.

Zásady EVP tvoria neoddeliteľnú súčasť hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 „Inovácia v Únii“ na podporu rastu a zamestnanosti.

Táto správa vychádza zo správy o pokroku EVP z roku 2013 a obsahuje prehľad pokroku dosiahnutého pri kompletizovaní EVP, pričom v sprievodnom dokumente útvarov Komisie pod názvom *Fakty a čísla* (ďalej len „*Fakty a čísla*“) sa uvádza podrobnejšia analýza.

Vzhľadom na skutočnosť, že EVP sa týka vnútorného trhu, ako aj na jeho vplyv na investície do výskumu a inovácie, táto správa takisto ponúka odpovede v súvislosti so Strategickým programom pre Úniu v časoch zmien, na ktorom sa zhodli členské štáty na zasadnutí Európskej rady v júni 2014, a predovšetkým na priorite „Únia pracovných miest, rastu a konkurencieschopnosti“.

¹ COM(2012) 392 final.

² Tamtiež.

³ COM(2012) 401 final.

⁴ COM(2012) 497.

2. KĹÚČOVÉ ZISTENIA Z DRUHEJ SPRÁVY O POKROKU EVP

Správa o pokroku z roku 2014 ponúka celkový prehľad pokroku, ktorý pri prioritách EVP dosiahli všetky členské štáty a niektoré pridružené krajiny⁵. Správa o pokroku z roku 2013 predstavila politický kontext, podniknuté kroky a prvé úspechy. V správe z roku 2014 sa predstavujú nové a aktualizované opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni a prvýkrát sa porovnávajú so spôsobom, ako organizácie financujúce výskum a organizácie venujúce sa výskumu vykonávajú politiku EVP na vnútroštátnej úrovni.

2.1. Efektívnejšie vnútroštátne výskumné systémy

Zvýšenie kvality postupov zostavovania stratégie výskumu a inovácie a tvorby politík je jednou z troch osí reforiem, ktoré Európska komisia vytýčila vo svojom oznámení „Výskum a inovácia ako zdroje obnoveného rastu“⁶ s cieľom zlepšiť kvalitu verejných výdavkov na výskum a inováciu. Z dokumentu *Fakty a čísla* vyplýva, že vnútroštátne výskumné systémy sú medzičasom už viac orientované na priority EVP. Prakticky všetky členské štáty prijali národnú stratégiu výskumu a inovácie.

V otázke spôsobu prideľovania finančných prostriedkov na výskum naďalej medzi členskými štátmi prevládajú veľké rozdiely. Vo všetkých členských štátoch síce existuje financovanie založené na súťaži a na projektoch, jeho miera v jednotlivých krajinách je však veľmi rozdielna⁷. Vo všetkých členských štátoch sa praktizuje partnerské hodnotenie. Neexistujú však dohodnuté normy ani základné zásady medzinárodného partnerského hodnotenia.

Prepojenie medzinárodného posúdenia výkonnosti s inštitucionálnym financovaním je takisto účinným nástrojom na podporu súťaže vo výskume a zvyšovanie účinnosti vnútroštátnych výdavkov. Hoci len 12 členských štátov oznámilo, že zaviedlo politiky prideľovania inštitucionálnych finančných prostriedkov na základe výkonnosti, podľa všetkého je však táto prax viac rozšírená, konkrétne prostredníctvom agentúr na financovanie výskumu v 16 členských štátoch⁸.

2.2. Optimálna nadnárodná spolupráca a hospodárska súťaž

Spoločné riešenie veľkých výziev

Nadnárodná spolupráca medzi členskými štátmi na úrovni programov nabera na intenzite a tvorí časť národných stratégií 16 členských štátov. Iniciatívy spoločnej tvorby programov v čoraz väčšej miere pomáhajú zladovať národné programy a činnosti so spoločnými plánmi na úrovni EÚ zameranými na spoločenské výzvy. Viaceré členské štáty začali rozvíjať národné akčné plány, plány a stratégie v oblasti iniciatív spoločnej tvorby programov, do ktorých sa zapájajú, s cieľom posilniť svoj záväzok voči strategickým výskumným programom týchto iniciatív.

⁵ Konkrétne Švajčiarsko, Nórsko, Island, Srbsko, Čierna Hora a Turecko.

⁶ COM(2014) 339 final.

⁷ Dokument *Fakty a čísla*, oddiel Súťaž o verejné financovanie (Competition for public funding).

⁸ Navyše takmer 70 % inštitúcií zastúpených v prieskume EVP za rok 2014 je napojených na organizácie, ktorých financovanie závisí od posúdenia zo strany inštitúcií.

V politických agendách sa takisto začína venovať zvýšená strategická pozornosť medzinárodnej spolupráci. Deväť členských štátov prijalo osobitné ustanovenia s cieľom podporovať medzinárodnú vedeckú spoluprácu.

Výskumné infraštruktúry

Celkovo 22 členských štátov prijalo na rozvoj a realizáciu výskumných infraštruktúr národné plány výskumnej infraštruktúry. Od roku 2013 sa päť z nich dočkalo aktualizácie. Nie je však pravidlom, že sa v národných plánoch uvádzajú aj prepojenia na plán Európskeho strategického fóra o výskumných infraštruktúrach (ESFRI) a na finančné záväzky v súvislosti s rozvojom výskumných infraštruktúr zahrnuté v pláne ESFRI a iných svetových výskumných infraštruktúrach.

Dokončenie a spustenie realizácie minimálne 60 % projektov plánu ESFRI do roku 2015 je na dosah⁹. Rada pre konkurencieschopnosť v máji 2014 schválila aktuálny rebríček priorít projektov plánu ESFRI a členským štátom a Komisii povolí poskytnúť dodatočnú podporu na dosiahnutie tohto cieľa.

Nadobudnutie účinnosti nariadenia o Konzorciu pre európsku výskumnú infraštruktúru (ERIC) v roku 2009 umožnilo spoločné vytvorenie a prevádzku siedmich výskumných infraštruktúr európskeho záujmu. Z vyhliadok, že do roku 2015 by to už malo byť 15 konzorcií, možno usudzovať, že tento proces naberaá spád.

2.3. Otvorený pracovný trh pre výskumných pracovníkov

Hoci počet doktorandov v EÚ naďalej stúpa, zo skúseností vyplýva, že nemajú správne zručnosti na pôsobenie mimo akademickej obce¹⁰. Členské štáty a inštitúcie zavádzajú zásady inovačných programov odbornej prípravy doktorandov z roku 2011, ktoré výskumníkom pomáhajú získať nové zručnosti, a teda zvyšujú ich možnosti zamestnať sa, predovšetkým mimo akademickej obce. V súkromnom sektore pôsobi v EÚ 45 % výskumníkov, pričom len 10 % doktorandov uviedlo, že súčasťou vzdelávacích osnov je aj právo duševného vlastníctva a podnikanie¹¹. Niektoré členské štáty takisto využili dostupné štrukturálne fondy na spolufinancovanie nových štruktúr doktorandského štúdia. Navyše môžu výskumné inštitúcie vďaka otvorenému postupu prijímania zamestnancov zamestnať najlepších výskumníkov na všetkých kariérnych stupňoch a podporovať účinnú geografickú mobilitu. Vplyv výskumu mobilných výskumníkov je takmer o 20 % väčší než výskumníkov, ktorí nikdy nepôsobili v zahraničí¹².

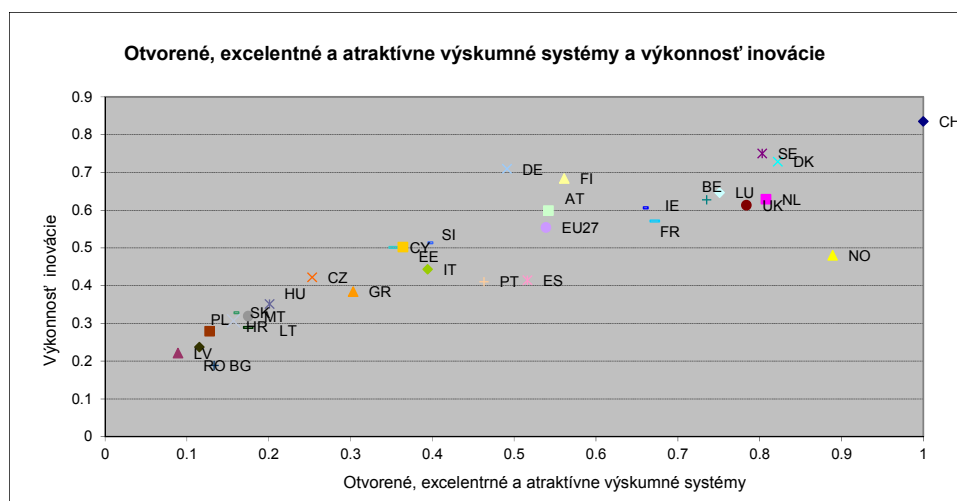
⁹ Podľa záväzku 5 hlavnej iniciatívy Inovácia v Únii.

¹⁰ Štúdia MORE II http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/more2/Final%20report.pdf.

¹¹ Štúdia MORE II Čoraz väčšmi prevláda názor, že dnešní doktorandi nezostanú pôsobiť len na akademickej pôde, ale že mnohí budú svoju kariéru budovať aj mimo nej. Na to potrebujú schopnosť prispôbiť sa inému prostrediu, rozvíjať nové zručnosti a takisto potrebujú, aby im bolo poskytnuté správne vzdelávanie.

¹² Dokument *Fakty a čísla*, oddiel Otvorený a transparentný nábor výskumníkov na základe zásluh („Open, transparent and merit based recruitment of researchers“).

Existujú dôkazy, že otvorenosť a inovácia idú ruka v ruku, teda že krajiny s otvorenými a atraktívnymi systémami výskumu¹³ dosahujú vynikajúce výsledky aj v inovácii.

Zdroj: Výpočty GR pre výskum a inováciu na základe prehľadu výsledkov výskumu a inovácií v Únii za rok 2014.

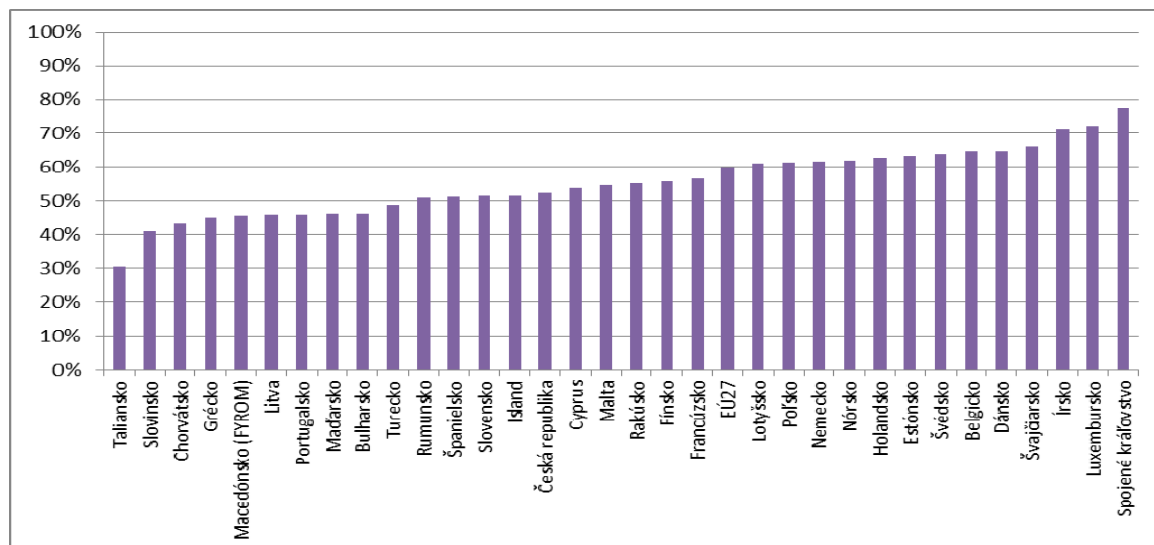
Členské štáty¹⁴ sa dohodli vytvoriť v spolupráci so zainteresovanými stranami pracovnú skupinu, ktorej úlohou bude zostaviť praktickú príručku o otvorenom a transparentnom prijímaní zamestnancov na základe zásluh podľa osvedčených postupov. Z údajov vyplýva, že niektoré členské štáty (napríklad Rakúsko, Taliansko a Poľsko) zaviedli vnútroštátne právne predpisy, v ktorých stanovili, že všetky voľné pracovné miesta vo verejných výskumných inštitúciách sa musia uverejniť na medzinárodných webových stránkach s ponukami práce pre výskumníkov, napr. EURAXESS Jobs¹⁵. V roku 2013 sa v spolupráci s najčastejšie používanými online vyhľadávačmi ponúk zamestnania vo výskume na stránke EURAXESS Jobs inzerovalo vyše 40 000 pracovných pozícií vo výskume vo vyše 7 500 inštitúciách. Napriek tomu naďalej prevládajú veľké rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o otvorené postupy prijímania zamestnancov. Pozri graf.

¹³ Na základe týchto troch ukazovateľov prehľadu výsledkov výskumu a inovácií v Únii: medzinárodné spoločné vedecké publikácie, vedecké publikácie, ktoré sú medzi 10 % najviac citovanými, doktorandi z krajín mimo EÚ.

¹⁴ Seminár vzájomného učenia zorganizovaný v roku 2014 počas zasadnutia Výboru pre Európsky výskumný priestor a inováciu (ERAC).

¹⁵ jobs.euraxess.org.

Podiel výskumníkov pôsobiacich na univerzitách, ktorí vyjadrili spokojnosť s mierou, akou sa voľné pracovné pozície vo výskume verejne inzerujú a oznamujú ich inštitúcii, Európa, 2012 (%).

Zdroj: Štúdia MORE2

2.4. Rodová rovnosť a uplatňovanie rodového hľadiska v oblasti výskumu

Otázkam rodovej rovnosti vo výskume a inovácii sa v politických agendách na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni venuje čoraz viac pozornosti, rovnako ako vo výskumných organizáciách. Iniciatívy zamerané na „stranu ponuky“ pre jednotlivé vedkyne postupne dopĺňajú politiky „strany dopytu“ zamerané na inštitucionálne zmeny vo výskumných organizáciách s dlhodobejšími štrukturálnymi účinkami. Osobitné zákony a/alebo národné stratégie rodovej rovnosti vo verejnom výskume prijala viac než polovica členských štátov. Z dokumentu *Fakty a čísla* vyplývajú nezanedbateľné vzájomné súvislosti medzi opatreniami prijatými na ich úrovni (vrátane plánov rodovej rovnosti) a existenciou vnútroštátnych zákonov, stratégií a/alebo stimulov na podporu inštitucionálnych zmien¹⁶.

Tempo zmien je ale príliš pomalé a medzi krajinami naďalej pretrvávajú mnohé rozdiely. Spoločným problémom zostáva nerovnosť kariér podmienená pohlavím, nedostatočne vyvážené zastúpenie mužov a žien v rozhodovacích pozíciách a skutočnosť, že rozmer rodovej rovnosti sa vo výskumných programoch neprejavuje nedostatočnou mierou. V európskom výskumnom systéme je badateľná potreba intenzívnejšieho spájania úsilia a systematického strategického zamerania na dlhodobé inštitucionálne zmeny.

2.5. Optimálna výmena vedeckých poznatkov, prístup k nim a ich prenos, a to aj prostredníctvom digitálneho EVP

Otvorený prístup k publikáciám a údajom

Otvorený prístup k publikáciám s výsledkami výskumu a údajom podporuje rastúci počet univerzít, výskumných stredísk a agentúr na financovanie výskumu v Európe. Organizácie

¹⁶ Dokument *Fakty a čísla*, oddiel Rodová rovnosť a rozmer rodovej rovnosti v obsahu výskumu („Gender equality and gender content in research“).

zainteresovaných strán zareagovali na oznámenie z roku 2012 a boli mimoriadne aktívne na platforme zainteresovaných strán EVP. Doteraz 20 členských štátov prijalo konkrétne opatrenia na podporu otvoreného prístupu k výskumným publikáciám, ale len päť zaviedlo konkrétne ustanovenia o otvorenom prístupe k výskumným údajom. Členské štáty v rámci ERAC venovali mimoriadnu pozornosť opätovnému použitiu údajov v prípadoch, kde pretrvávajú celý rad skutočných alebo vnímaných prekážok vrátane prekážok právnej, technickej, finančnej a socio-kultúrnej povahy a prekážok súvisiacich s dôverou.

Napriek tomu sú vnútroštátne politiky, iniciatívy a postupy naďalej rozdrobené, pričom niektoré z nich neodrkadľujú dostatočne otvorený prístup, ako ho vymedzila EÚ¹⁷.

Prenos poznatkov a otvorená inovácia

Členské štáty naďalej rozvíjajú a uvádzajú do praxe národné stratégie prenosu poznatkov. Deje sa to predovšetkým prostredníctvom väčšieho uznania a profesionalizácie činností prenosu poznatkov, posilnenej úlohy stredísk prenosu poznatkov a opatrení na uľahčenie interakcie a rozvoja vytvárania strategických partnerstiev a spoločných výskumných programov medzi akademickou obcou a priemyselným sektorom vrátane MSP. Výsledkom je lepšie preberanie výsledkov výskumu na trhu. Hoci väčšina členských štátov zaviedla silné mechanizmy na podporu politik v oblasti prenosu poznatkov, polovica z nich neposkytuje na tento účel dostatočné finančné prostriedky.

Digitálny EVP

Infraštruktúry na zabezpečenie prístupu k poznatkom pre všetkých a preberanie týchto poznatkov a infraštruktúry otvoreného prístupu k výsledkom verejne financovaného výskumu sa v Európe nerozvíjajú primeraným spôsobom. V záujme efektívneho využívania zdrojov by členské štáty mali zintenzívniť úsilie, spojiť sily a realizovať spoločné stratégie na základe už vykonávanej práce, aby čo najlepšie využili súčasné investície do inštitucionálnych a vnútroštátnych dátových infraštruktúr, ako aj dátových infraštruktúr špecializovaných na konkrétne vedecké disciplíny¹⁸. Toto spoločné úsilie by mohlo zahŕňať aj úsilie podporovať nekomerčné možnosti uverejňovania v rámci otvoreného prístupu.

2.6. Všeobecné problémy: uplatňovanie hľadiska medzinárodného rozmeru vo všetkých prioritách EVP

Je dôležité, aby sa pri ďalšom vývoji EVP uplatňovalo hľadisko medzinárodného rozmeru vo všetkých jeho prioritách. Európa si tak utvrdí svoje postavenie ako globálnej výskumnej mocnosti, pritiahne a udrží najlepších výskumníkov, udrží svoju úroveň konkurencieschopnosti a umožní budúcu spoluprácu s globálnymi partnermi v oblasti výskumu.

¹⁷ Otvorený prístup možno vymedziť ako prax poskytovať bezplatný online prístup k vedeckým informáciám. V kontexte výskumu a vývoja je otvorený prístup spravidla zameraný na prístup k „vedeckým informáciám“, ktoré zahŕňajú dve hlavné kategórie: vedecké články vyplývajúce z výskumu, ktoré prešli partnerským hodnotením (uverejnené v akademických časopisoch) a vedecké údaje z výskumu (údaje, ktoré tvoria základ publikácií a/alebo nespracované údaje).

¹⁸ COM(2012) 401 final.

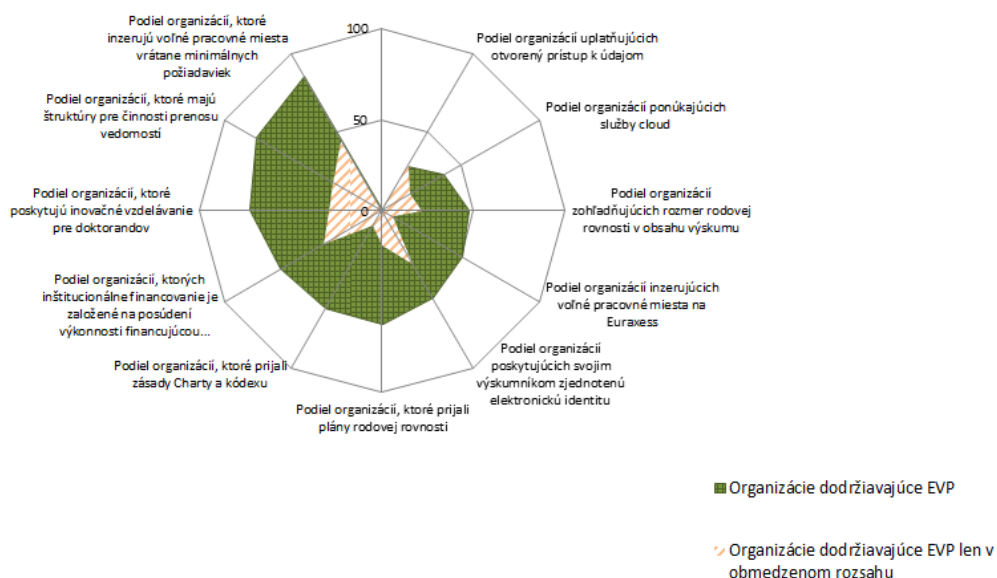
2.7. Dodržiavanie EVP

Neexistuje len jedna cesta k vytvoreniu EVP. Tempo a úroveň vytvárania EVP do veľkej miery závisí od vnútroštátneho kontextu, pričom ho podporujú cielené politiky na úrovni členských štátov.

Rozdiely v realizácii EVP možno pozorovať aj medzi organizáciami venujúcimi sa výskumu. V dokumente *Fakty a čísla* sa uvádzajú údaje za organizácie rozdelené do skupín podľa „dodržiavania“ opatrení EVP¹⁹ navrhnutých v oznámení z roku 2012. Dvoma hlavnými skupinami sú: „organizácie dodržiavajúce EVP“, ktoré už realizovali väčšinu opatrení EVP, a „organizácie dodržiavajúce EVP len v obmedzenom rozsahu“, ktoré opatrenia EVP nerealizovali alebo ich realizovali len v obmedzenom rozsahu. Z analýzy vyplýva, že inštitúcie dodržiavajúce EVP vo väčšine členských štátov prevládajú – s výnimkou siedmich krajín (kde je buď približne rovnaký počet inštitúcií oboch skupín alebo kde prevládajú organizácie dodržiavajúce EVP len v obmedzenom rozsahu). Dá sa konštatovať tendencia, že malé organizácie²⁰ dodržiavajú EVP menej než veľké organizácie²¹.

Navyše obe skupiny vykazujú odlišnú úroveň vykonávania rozličných opatrení EVP. Graf ďalej napríklad ilustruje, že takmer 90 % organizácií v skupine, ktorá dodržiava EVP, pravidelne pri inzerovaní voľných pracovných pozícií uvádza minimálne požiadavky, zatiaľ čo v skupine organizácií dodržiavajúcich EVP len v obmedzenom rozsahu to je len 50 %. Ďalej z analýzy v dokumente *Fakty a čísla* vyplýva, že aj organizácie dodržiavajúce EVP by mohli zintenzívniť svoje úsilie. Napríklad len 50 % organizácií dodržiavajúcich EVP pravidelne inzeruje svoje voľné miesta na stránke EURAXESS.

Podiel organizácií, ktoré vykonávajú niektoré opatrenia EVP v dvoch najvýznamnejších skupinách organizácií

¹⁹ Zohľadnené opatrenia spolu nesúvisia. Do analýzy sa zahrnuli len opatrenia, ktoré rozhodujúcou mierou ovplyvňujú realizáciu EVP.

²⁰ T. j. menej než 300 výskumníkov na univerzitu a menej než 100 výskumníkov na inštitúciu venujúcu sa výskumu.

²¹ Dokument *Fakty a čísla*, oddiel Prečo EVP? („Why ERA?“).

Napokon možno skonštatovať, že organizácie dodržiavajúce EVP vykazujú väčší počet vydaných publikácií a podaných žiadostí o patent, ktoré figurujú medzi faktormi prispievajúcimi k rastu a zamestnanosti.

2.8. Dovršenie EVP

V oznámení o EVP sa určili štyri podmienky dovŕšenia EVP: reformy v členských štátoch vo všetkých prioritách EVP, potreba, aby zainteresované strany urýchlene vykonali priority uvedené v oznámení o EVP, zvýšená podpora Komisie pre vnútroštátne politiky EVP a transparentné monitorovanie.

Členské štáty sú hlavnými aktérmi zavádzania reforiem EVP na vnútroštátnej úrovni a podporujú toto zavádzanie prostredníctvom financovania výskumu a organizácií venujúcich sa výskumu. Postupne zavádzajú reformy EVP do svojich ročných národných programov reforiem (NPR), pričom v roku 2014 boli opatrenia EVP zahrnuté v 19 NPR, v porovnaní s 11 NPR v roku 2013. V rámci Výboru pre Európsky výskumný priestor a inováciu (ERAC) sa členské štáty zaviazali pracovať na spoločnej štruktúre podávania správ od roku 2014 v súvislosti s európskym semestrom v budúcich rokoch s cieľom dôsledne sa zaoberať prioritami EVP. Na zasadnutí rady pre konkurencieschopnosť vo februári 2014 sa členské štáty zaviazali do polovice roku 2015 vypracovať plán EVP na úrovni EÚ, podľa ktorého by postupovali na vnútroštátnej úrovni realizácie reforiem EVP. Viaceré členské štáty začali zostavovať vnútroštátne plány EVP s cieľom urýchliť realizáciu EVP a zabezpečiť konkurencieschopnosť a atraktívnosť Európy z celosvetového hľadiska²².

Organizácie zainteresovaných strán sú kľúčovými aktérmi pri dosahovaní pokroku pri prioritách EVP na základe memoranda o porozumení a spoločného vyhlásenia, ako aj prostredníctvom platformy zainteresovaných strán. Propagujú EVP medzi svojimi členmi²³. Príkladom toho, ako zainteresované strany schválili ciele EVP, je výzva, ktorú adresovala platforma zainteresovaných strán svojim členom aktívne sa zapojiť do postupu vytýčenia stratégie ľudských zdrojov pri výskumníkoch (Human Resources Strategy for Researchers – HRS4R).

Na úrovni EÚ sa zmobilizovali rámcové programy s cieľom vykonávať politiku EVP, ako aj stanoviť základné stavebné kamene EVP. Komisia podporuje členské štáty a strany zainteresované do výskumu v tomto úsilí prostredníctvom mnohých opatrení, ako je napríklad nástroj spolufinancovania ERA-Net iniciatívy podľa článku 185, spoločná tvorba programov, EURAXESS a všeobecné otázky. Napríklad v modelovej dohode o grante programu Horizont 2020 sa príjemcovi grantu ukladá povinnosť vynaložiť všetko možné úsilie na to, aby dodržal Európsku chartu výskumných pracovníkov a kódex správania pri náboře výskumných

²² Prvý z týchto plánov prijala nemecká spolková vláda 16. júla 2014.

²³ Pozri napríklad vyhlásenie združenia Science Europe o EVP z decembra 2013: http://www.scienceeurope.org/uploads/PublicDocumentsAndSpeeches/120717_Science_Europe_ERA_Statement.pdf a správu z brífingu konzorcia LERU z mája 2014 „An ERA for a change“: http://www.leru.org/files/publications/BP_ERAOFCHANGE_FINAL.pdf.

pracovníkov²⁴. Navyše sa príjemcovi grantu ukladá povinnosť vykonať všetky opatrenia potrebné na podporu rovnosti príležitostí pre ženy a mužov a zabezpečiť vyvážené zastúpenie mužov a žien na všetkých úrovniach²⁵.

Európska komisia v úzkej spolupráci s členskými štátmi a príspevkom platformy zainteresovaných strán vyvinula **monitorovací mechanizmus EVP (EMM)**. EMM sa stáva podstatným prvkom tvorby politiky týkajúcej sa EVP, čo nám umožňuje monitorovať mieru, do akej členské štáty, subjekty financujúce výskum a inštitúcie podporujú a realizujú EVP.

Doterajšie úsilie aktérov partnerstva EVP zaznamenalo úspech a podmienky dovŕšenia EVP sú splnené. Dovŕšenie EVP, podobne ako dovŕšenie vnútorného trhu, je však postupnou záležitosťou. Závazok aktérov partnerstva EVP bude kľúčovým faktorom urýchlenia tempa realizácie EVP, ktoré je na úrovni členských štátov, financovania a vykonávania výskumu veľmi rozdielne. Faktické splnenie záväzkov aktérov a hmatateľné a merateľné výhody pre spoločnosť do veľkej miery závisia od kvality prijatých opatrení.

3. BUDÚCE VÝZVY

Vykonávanie EVP

Pri vykonávaní EVP je potrebné ďalšie úsilie. Plán EVP sa na úrovni EÚ zostaví do polovice roku 2015. Bude obsahovať usmernenia a kľúčové opatrenia na riešenie zostávajúcich prekážok. Bude pomôckou na usmernenie realizácie EVP na vnútroštátnej úrovni, pričom sa v ňom zohľadní rozmanitosť vnútroštátnych výskumných systémov. Členské štáty by mali venovať zvýšenú pozornosť EVP pri zostavovaní vnútroštátnych stratégií výskumu a inovácie realizovaných prostredníctvom špeciálne prispôbených vnútroštátnych akčných plánov a iniciatív EVP. Na podporu rozvoja EVP možno zvážiť rôzne možnosti (v prípade potreby aj legislatívnej povahy), na základe nových ustanovení o EVP v Zmluve o fungovaní Európskej únie.

Navyše Komisia otvorí diskusiu s členskými štátmi o najlepšej možnej miere koordinovania a zladžovania národných stratégií výskumu a združovania finančných prostriedkov v doménach spoločenských zmien na úrovni EÚ s cieľom zvýšiť vplyv na úrovni EÚ. Medzi možnými výsledkami by mohlo byť aj určenie miery vnútroštátneho financovania, ktoré by sa vynakladalo v koordinovanom európskom rámci, a opatrenia na zvýšenie počtu krajín zapojených do spoločnej tvorby programov.

Na vytvorenie základných udržateľných európskych výskumných infraštruktúr je potrebná ďalšia synchronizácia vnútroštátnych a európskych plánov výskumných infraštruktúr a súvisiace združovanie finančných prostriedkov.

V neposlednej miere je potrebné posilniť medzinárodnú spoluprácu ako spoločnú prioritu vo všetkých opatreniach EVP. Ako sa uvádza v medzinárodnej stratégii spolupráce v oblasti

²⁴ Článok 32 všeobecnej dohody o grante.
http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/reference_docs.html#h2020-mga.

²⁵ Článok 33 všeobecnej dohody o grante.

výskumu a inovácie vzhľadom na krajiny EZVO, krajiny v procese rozširovania a krajiny, na ktoré sa vzťahuje európska susedská politika, dôraz sa bude klásť na posilnenie integrácie do EVP alebo zosúladienie činnosti s ním.

Zapojenie nových zainteresovaných strán

Vnútroštátne a európske zainteresované strany by mali byť riadne zapojené do vypracovania vnútroštátnych akčných plánov EVP, a teda do realizácie EVP, aby sa zaručil ich bezvýhradný záväzok voči hodnotám a výhodám EVP. Platforma zainteresovaných strán je dobrým nástrojom, ktorý predstavuje prínos pre vytváranie politík EVP a jeho realizáciu. Mohla by sa rozšíriť tak, aby zahŕňala viac aktérov z oblasti výskumu. Úspech EVP v budúcnosti bude závisieť od zapojenia a aktívnej mobilizácie výskumníkov a zainteresovaných strán, aby bol výskum zameraný na potreby a problémy spoločnosti.

Maximalizácia výhod činností výskumu a inovácie pre spoločnosť

V mnohých súvisiacich politikách na európskej a vnútroštátnej úrovni je potrebné výraznejšie začlenenie cieľov výskumu a inovácie. EVP je zameraný na maximalizáciu potenciálu európskych otvorených výskumných systémov a podporu inovácie. Európa sa sústreďuje na sektory výskumu, vďaka čomu dokáže poskytnúť rámce pre regióny, aby sa mohli špecializovať na svoje odborné oblasti. Táto celoeurópska koncepcia inteligentnej špecializácie bude mať za následok konsolidovanejšiu stratégiu výskumu a združovanie najlepších hláv s cieľom vykonávať excelentný vedecký výskum. Cezhraničná regionálna koncepcia pomáha v šírení vedeckej excelentnosti a zvyšuje dodržiavanie EVP.

Dosiahnutie úplne fungujúceho EVP musí byť kľúčovým cieľom politických iniciatív v oblasti výskumu a inovácie. Takýto cieľ by mal uznávať skutočnosť, že potrebujeme, aby veda poskytovala udržateľné riešenia spoločenských zmien, narastajúci dopyt po integrite a zodpovednosti výskumu, ako aj snahu o nový spôsob vykonávania výskumu a jeho šírenia, t. j. veda 2.0.

Nepretržitá podpora EVP zo strany Európskej komisie

Komisia bude naďalej podporovať členské štáty a strany zainteresované do výskumu v ich úsilí o posilnenie EVP a na tento účel poskytovať informácie o existujúcich osvedčených postupoch. V rámci programu Horizont 2020 vytvorí nástroj na podporu politiky a bude organizovať semináre vzájomného učenia. Zabezpečí, aby program Horizont 2020 podporoval fungovanie EVP, ako prostredníctvom opatrení zameraných na konkrétne otázky, tak aj prostredníctvom všeobecných opatrení. Ako príklad podpory EÚ pre EVP možno uviesť plánovaný dôchodkový fond RESAVER²⁶ (Retirement Savings Vehicle for European Research Institutions), ktorým sa odstráni prekážky mobility výskumníkov a zabezpečia isté a udržateľné dôchodky pre výskumných pracovníkov, čo je nezanedbateľný prínos pre vytvorenie európskeho pracovného trhu pre výskumníkov.

²⁶ <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/resaver>.

Posilnenie monitorovania EVP

EMM je založený na ukazovateľoch a mechanizmoch zberu údajov, na ktorom sa dohodli členské štáty. Monitorovanie EVP sa osvedčilo pri meraní pokroku dosiahnutom pri politických opatreniach EVP. Jeho obmedzenia sa však rýchlo ukážu, keďže prieskumy sú dobrovoľné, čo obmedzuje možnosti využitia výsledkov na tvorbu politiky. Je potrebné vykonať ďalší kus práce a určiť a presne vymedziť základné ukazovatele pokroku pri EVP a prípadne rozšíriť rozsah EMM.

4. ZÁVERY

Správa potvrdzuje, že partnerstvo EVP dosiahlo významný pokrok pri realizácii EVP. Podmienky dokončenia EVP uvedené v oznámení o EVP z roku 2012 sa už plnia:

- Členské štáty čoraz intenzívnejšie prijímajú opatrenia na podporu EVP a premietajú ich do svojich národných programov reforiem.
- Organizácie zainteresovaných strán neustále podporujú koncepciu EVP.
- EÚ začlenila EVP do európskeho semestra a prostredníctvom programu Horizont 2020 poskytuje nezanedbateľné finančné prostriedky na opatrenia EVP a podporuje otvorené postupy prijímania zamestnancov, otvorený prístup k publikáciám a údajom, ako aj rodovú rovnosť.
- Vytvoril sa solídny monitorovací mechanizmus, ktorý poskytuje údaje o úrovni pokroku. Je to kľúčová zložka pri plánovaní stratégie EVP.

Dokončenie EVP, rovnako ako dokončenie vnútorného trhu, síce predstavuje postupný proces, ale je potrebné vyvinúť väčšie úsilie s cieľom dosiahnuť úplné fungovanie EVP a práve teraz nastal čas, aby členské štáty a strany zainteresované do výskumu vykonali potrebné reformy EVP a zaručili jeho fungovanie.

Dodržiavanie EVP prináša zlepšenie výsledkov:

- Otvorené a atraktívne výskumné systémy sú inovačnejšie.
- Inštitúcie dodržiavajúce EVP vykazujú väčší počet vydaných publikácií a podaných žiadostí o patent na výskumníka.

Neexistuje len jedna cesta k vytvoreniu EVP. Konkrétne:

- EVP je spravidla účinnejší, ak sú zavedené vnútroštátne opatrenia a podporujú ich výskumné organizácie a organizácie financujúce výskum.
- Zdá sa, že malé organizácie dodržiavajú EVP menej než veľké organizácie.